

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:	
Egész évre	4 frt.
Félévre	2 „
Negyedévre	1 „

A társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjaikért kapják.

Kéziratok nem adatnak vissza.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztárnoki —, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.

A jövő vallása.

(*) Korunknak sokféle hóbortja közül nem utolsó az, hogy mai nap erősen szeretik feszegetni a „jövő vallásának“ kérdését. Hogy ne kalandozunk igen messzire — mert még Amerikába is elvihetne ez az utunk, — ebben a mi keserves EMKÉ-s hazánkban is két felekezet vagy, amely erősen hivalog azzal, hogy ő a jövő vallása, holott az, amely csakugyan elmondhatja ezt magáról, hallgat s ha megkérdeznék, az Úrnak Mózeshez intézett szavával felelne: ego sum qui sum. Tudja, hogy a jövő századok ép úgy az övéi, mint két elmúlt évezred; minek feszegetsen tehát olyan kérdést, a mely rá nézve nem is kérdés. Hadd feszegezzék azok, a kiknek a foguk vaczog az elmulás félelmétől s ép azért biztatják magukat a biztos jövővel, hogy bizonytalan bizalmukat egy kissé megmelengetssék az örök szeretet tüzhelyétől messzire szakadt kebleikben. Ettől eltekintve, mégsem érdektelen közre fogni az ő reménykedéseik okait, s megvizsgálni, mekkorát mutatnak azok a józan kritika fényénél. A „jövő vallásának“ csábos perspektívája különösen az unitárius és a magyar ev. ref. felekezetieket ragadja el mai nap s készíti légvárak építésére. Nem kis része van ebben a hatalmasan fellendült nemzeti öntudatnak s annak, hogy e két felekezet hívei kizárólag magyarok. Az ő specifikus protestáns ösztönük tehát azt mondja nekik: a magyar nép kebelében születünk s nőttünk nagyra, ezzel a nemzettel állunk és esünk; mivel pedig e nemzet hatalmasan föllendült közszelme egy második évezredet ígér, mivel továbbá e nemzet közvéleménye immár ledöntötte a „korhadt institúciókat“ (amik alatt mi protestánsok a kath. intézményeket értjük, bár gf. Apponyi, aki ezt mondotta, nem is azokat értette): ennél fogva kétségtelen, hogy mi is megélünk egy második évezred tartamára. Magában

véve helyes okoskodás volna, ha két hibája nem volna. Egyik az, hogy ezek az urak nincsenek tisztában sem a keresztény eszme mivoltával, sem a népek életét mérlegelő történeti időszámítással s a nemzetek hivatásával. A keresztény eszme ugyanis, a maga belső mivoltánál fogva nem pusztán theoria, hanem gyakorlati életszabály, mégpedig az egész emberiségre és minden időkre kiható tartalommal. Etnél fogva semmiféle *nemzeti* egyház részére sem lehet a keresztény eszmének ezt az egyetemes tartalmát lefoglalni, mert a mi a dolog rendeltetéséül fogva egyetemes és általános, abban minden nemzet megtalálhatja ugyan azon érdekei kielégítését, melyek az egész emberiséggel közösek, de specialiter nemzeti soha sem lehet. A tényleges viszonyokra pedig ez úgy alkalmazható, hogy amíg az egyetemes keresztény eszme egyetlen jogos képviselője a kath. egyház minden népet egyformán szeret s az emberiség testvérülésének nagy érdekeit folyton szolgálva, századokra, sőt évezredekre kiható tekintettel egyengeti utját ennek a nagy érdekek: addig az u. n. nemzeti egyházak az uzsorás csökönyös ragaszkodásai szeretik (?) a maguk népét, jól érezvén, hogy annak léte az ő létföltételük s azért vak fanatizmussal dédelgetik, dicsérik, beczézik annak minden érdekét, letéve hibái ostromozásáról, feladva az erkölcsök javítására célzó hivatászeretet, a mi pedig a vallási eszme jogosságának feltétlen alapja. Vesztüknek tehát az a peeséje, a mibe ők földicsőségüket helyezik. Tévednek a „jövő vallásai“ a történeti időszámítás dolgában is. Deák Ferencz ama híres szavával: nemzetek vesznek, nemzetek lesznek, — nagy igazságot mondott. Az egyes embernek az örökkévalóságra terjed ki az elhivatása, de nem úgy a nemzeteknek. A világtörténelmi korszakok rendje szerint évezredek élnek e földön, azután eltűnnek — *nyom nélkül*. Nemzeti öröklétről beszélni örültség, mert lehetetlen

ábránd az s így a nemzeti léthez tapadt „*özv val-lásainak*“ századokat megalázó létében bizni annyi, mint nem ismerni a multat, félreismerni a jelen idő nemzedékeinek egyedek szerint örökkévaló érdekét s hibákra, nemzeti bűnökre és silány földi érdekekre spekulálva kufárkodni azzal, ami minden idők fiai előtt a legdrágább, a legszentebb érdek: a halhatatlan lélek üdvével. —

A görög szert. román egyház történetéből.

Különös tekintettel Erdélyre.

Dr. Grama után: *Kovács Gyárfás.*

(Folytatás.)

II. Időszak. *A schizmától az erdélyi románok egyesüléséig. (1053—1700.)* — Ezen időszak felett a nagy egyházszakadásnak azon ködbomálya borong, melyet a konstantinápolyi pátriarchák — s különösen Cerulár Mihály negyedszázados büszkeségükkel — nem ismervén el a pápának az összegyűlt egyházak felett való primatusságát — borítottak a keleti egyház egére. Az 1053 évben bekövetkezett schizma nagy robama magával sodorta általában a románságot is; ennek egére is sötét felbököt torlaszolt.

Ezen szakadásnak a románság részéről okai voltak: a papság szegénysége, theologiai s irodalmi képzettség hiánya és még az is, hogy a befolyásos oláh szerzetesek (calugerek) régi vallási buzgóságukból sokat veszítve, kivettek jó erkölcseseiből is s megromlott fegyelmükkel a népek is csak rossz példával szolgáltak. Így a régi jó erkölcsöket s vallásosságot az erkölcsi életrendszernek bizonyos öntudatlan mechanizmusa váltotta fel. Mert a papság is minden magasabb ismeretek biányában szegénykedvén, nem tudott a népek is szíve és lelkében kellő érdekltséget elereszteni nemesebb és magasabb dolgok iránt s eként mind a papság, mind a népek összes vallási törekvése csak a szertartásos könyvek gépies olvasmányai és énekeire szorított különösen akkor, mikor, épen a rutlnének, szerbek, bolgárok, s oroszoknál, úgy a románságnál is a szertartás régi — bár már egész vulgarissá lett latin nyelvét Cyril és Method nyelve váltá fel, mert ekkor az értelem s ennek alapján az érzelm is megfosztatván kellő táplálékától a lyturgia merő gépszerű és értelmetlen száraz cselekménynyé süllyedt alá. Ehhez járult még azon körülmény is, hogy különösen a nép számára szerkesztett Casaniák (kegyeletos olvasmányok és egyházi beszédek) tele tömtek idegen szavakkal, a nép alig értett belőlük valamit s e kevés is inkább butítása, mint vallásossága és józan erkölcsének emelésére szolgált.

Azonban, mint mikor felbök közül olykor-olykor szelíd fényével mégis előbukkan a nap éltető sugara, vagy sötét éjben a csillagfény: úgy a románság kebelében is e csaknem hétszáz évet számláló időszak alatt fel-felpillant a Rómával való szert. egyesülés (unio) eszméjének biztató sugara.

Ezen hosszú időszak alatt ilyen egyesítési kísérletekkel több ízben találkozunk. Így a II. lion gyűlésen is 1274-ben X. Gergely alatt, midn az unióra kész számos görög közt románok is fordulnak elő.

Továbbá IV. Jenő pápa alatt 1439-ben tartott florenci zsinaton is az egyesülés ügyiratait román részről is aláírják —

Damian moldvai metropolita és Constantin főesperes személyekben.

Nem tartós eredményűek lettek azon kísérletek sem melyeket III. Innocens pápa a Róma és román — bolgár egyesülés ügyében Ivaniitussal folytatott.

Nagyobb sikerrel bíztattak azon tárgyalások, melyeket Bassarab Sándor román fejedelem özvegye Clara és V. Orbán pápa 1370-ben folytattak s melynek kapcsán V. Orbán figyelmzettete László — másként Laczkó — fejedelmet a szent unio pártoló felkarolására. Azonban ezek is meghiúsultak, mert az elébb említett Damian után egy Teoctistus nevű ülte Moldva metropolitai székére, ez mint az egyesítés heves ellensége minden törekvét a schizma erősbödésére fordította.

E II. időszakban specialiter erdélyi viszonyainkról ezeket jegyezhetjük fel:

Allittatik, hogy az erdélyi románok között miudjárt az időszak kezdetén nem kapott lábra a schizma, mert a magyar királyok hü egyetértésben élvén a pápával, meg nem tirtették, hogy a schizma Erdélybe beférkezzék s különben s az erdélyi románok a latin püspöknek (Lépes Györgynek) dézmát fizettek, mi a szent unio biányában nem történik.

Ezekre azonban csak az mondható, hogy a szakadás midn I. András és I. Béla királyaink alatt a pogányság felütötte fejét és így a magyar királyságnak nem volt módjában egyéb vallási mozgalmak ellen erősebben fellépni: igen is Erdélybe is könnyen beférkezhett; másrészt pedig a románok mint *ilyenek* s nem mint egy vallási felekezet követői fizettek dézmát az erdélyi latin püspöknek, mint ez kitunik Korvin Mátyásnak 1481 és II. Ulászló királynak 1495-ik évben kelt idevágó rendeleteiből. Tehát, midn a románok mint *ilyenek*, s nem, mint egy felekezet hívei fizettek dézmát a latin püspöknek: következ, hogy disunitusok voltak, mert a latin püspök csak vállalás alarendeltjeitől huzott dézmát. S különben is — ha a románok vallási közösségben lettek volna velünk: felesleges lesz vala IX. Gergely pápának Béla királyunkhoz intézett panaszkodó levele, mely szerint a kun püspökségben (Episcopatus Cumanorum) vannak gr. ritusu lakosok (vlachok), kik nem akarják a szentségeket felvenni katolikus püspököktől: s kéri azért a királyt, hogy esküjéhez büen ne tırje meg királyságában a schizmatikus vallást, hanem ennek követőit igyekezzék egyesíteni Rómával. S e czéliből — mondja nevezett pápa — megparancsolta a kunok püspökének, hogy gondoskodjék egy gr. szertartásu püspökről, kitől aztán a románok elfogadnák a szentségeket s ki legyen alarendeltje a latin püspöknek. E kun (kumán) latin püspökség alatt pedig az Erdély egy részét is magába ölelő milkovai püspökség értetvén: viágos, hogy disunitusok a magyar király jogara alá tartozott erdélyi részekben is voltak. — Egyébként a pápa intézkedéseinek sikeréről nincs szó.

Nagyobb mérvű egyesítési kísérlet történt még Korvin János idejében, midn Sebes vidékén mintegy 30000 román lett unitussá, de ezeknek is a következő időkben nyomuk veszett.

A 17-ik század második felében a Jézuiták is tettek kísérletet az erdélyi románoknak Rómával való egyesítése körül s apróbb vallástügyi olvasmányokat is terjesztettek a románok között. Egy ilyen kis káté Vitus Pilutius minorita

atyától most is fenn van és nyomtatott Rómában a propa- ganda fidei által 1677-ben.

Ezekből tehát az következik, hogy eltekintve a szent unio ügyében kifejtett egyes kísérletezésektől: a románság ezen II. időszakban a schizma követője volt.

Allottak pedig erdélyi románjaink a *belgrádi* (gyulafehérvári) metropolita alatt, ki alá számos suffraganeus püspök tartozott.

E belgrádi metropolia alapítása Gráma könyve szerint visszavihető még a nagy egyházszakadás előtti időkre. A metropolitákról azonban keveset tudhatunk. Clain Samuel a belgrádi metropoliták katalogusában 1348-ik évből megnevez egy János nevűt.

E belgrádi metropolia alatt a következő eddig ismert suffraganeus püspökök voltak :

1) *A fogarasi*. E püspökség czimével 1689-ben találkozzunk Warlaam*) metropolita titulusai között. Említés van a Fogarással szomszédos galaczi püspökségről is Clain Sámuel egy kéziratóban ily szavakkal: „1469 Macarius Galatiensis episcopus obtinet a principe mandatum ad magistratum Cibinensem, ut cathedraicum suum a presbyteris valachis accipere possit.“

2) *A máramarosi*. Erről szó van a Gyulafehérvárt 1648-ban nyomtatott Új Testamentomban és Pray is egy Partén nevű püspököt említ gyűjteményei 409-ik lapján és a szent unio előtt említették még egy Desiteus nevű innen czimzett püspök is.

3) *A szatmári*. E püspökség czime 1628-ik évben szerepel Genadius metropolita titulusai között.

4) *A vádi*. Azt mondják, hogy régen Deéshez közel fekvő volt.

5) *A nagyváradi*. Nyoma van Brassóban 1591-ben nyomtatott egy Cazaniában (Prédikációk könyv) és Genád metropolita czimei közt is 1628-ban előfordul.

Ezekhez számítják még :

1) a *feleki* püspökséget — közel Kolozsvarhoz. Az 1518, 1550 és 1595 évektől való adatok alapján megnevezettek innen Péter, Marc és Danco nevű püspökök. Némelyek szerint ez érsekség lett volna.

2) *A belényesi* püspökségről megemlékezik III. Innocens pápa 1265-ből.

3) Simon István metropolita dalterijába (szerkötény) egy Saba bistranensis püspökkel is találkozunk. Lippai György ezt Szaba Bistrinszky-nek nevezi. Tehát Beszterezén is volt püspökség.

4) *Feldiódon* is (közel Gyulafehérvárhoz) volt püspökség. Izabellának 1557-ből való egy diplomája egy Chrisztofor nevű — különösen a görög literatúrában jártas püspököt említ fel. Benkő Feldiódót Archimandriának mondja.

5) Említést tesznek a *marosi* (csanádi) püspökségről is. De ez bizonytalan. De tény, hogy görög barátok monasteriuma volt ott szt. István alatt.

Ezeket kívül, mint Warlaam metropolita czimeiből ki-vehető még több püspökséget emlegetnek, melyek, mint az előbbieket is, mikor keletkeztek és szüntek meg, határozottan tudni nem lehet. Hajdani létezésükről IX. Gergely pápa is

*) 1690-ben halt meg. A metropoliták viselték azon püspökség czimét is, hol előbb mint püspökök voltak, úgy a megszünt püspökségek czimeit is.

említést tesz Béla királyunkhoz intézett levelében panaszol- kodván, hogy a romárok csak *görög püspököktől* veszik fel a szentségeket. Görög püspökök alatt pedig csak a románok püspökei érthetők. Nagy valószínűséggel ezeknek nyomuk veszett a kalvinizáló erdélyi fejedelmek alatt, kik valamint csak egy superintendenset ismertek, úgy a *belgrádi* (gyulafehérvári) metropolitán kívül más püspökséget nem szenved- tek meg. Sőt időközönként évekig tartó széküresedések voltak itt is, midőn aztán a Moldvai metropolitáság kor- mányzott lelkiekben.

Ennyit az erdélyi románságnak a schizmatól a róm. kath. egyházzal 1700-ban ítésettét uniójáig. A közlöttekben két körülmény ragadható meg figyelmünket: a többszöri egyesülési kísérletek Rómával s hogy a belgrádi metropolita alatt már a disunio régebb időben is több püspökséggel birt.

(Folyt. köv.)

A népnevelés feladatáról

Szántó Mihálytól.

(Folyt. és vége.)

4 „Kegyelet szüli a tiszteletet“. Törekedjenek tehát a szülők, de törekedjék főképp az anya arra, hogy gyerme- keinek szívében a kegyelet-érzetét fölbresszse. De lássuk mikép lehetséges ez?

Nem örül-e lelke a gyermekeknek, ha látja, hogy édes atya elővesz néha egy elrongyolott, kopott tábláját, régi imakönyvet és kedvesen, rezgő hangon mondja: „Nézzétek gyermekeim, ez volt a nagyanyátok imakönyve!“

Nem érez-e édes anyjával a gyermek, midőn az egy papirkába göngyölt, hajfűrtöcskét vesz elő, s azt megcsókolva így sohajt: „Oh ez az én megboldogult édes atyámnak a ti jó nagyatyátoknak fűrtjéből van!“

Avagy mit érez a gyermek, midőn látja, hogy az édes anya forró csókokkal halmozza el a távolban levő családjáért fáradó, kitzködő édes apának arczképét, midőn a nagyobb testvér virágokat ápol az elhunyt édes anya vagy testvér- kéje sirhantján; midőn az anya könyeivel áztatja ama sirhantot, mely az édes apát, a család egyedüli tentartóját rejté gö- röngyei közé; midőn hallja, hogy a magyar nemzet mily diadalérettel borbja körül ama szent kezét, mely első szén királyától maradtott reá örökül; midőn elbeszéli előtte a tengeren tülről visszajött apa, mikép áztatta könyeivel ama kis port, melyet vászonba takargatva vitt magával drága hazájának földjéből?

A kegyelet-érzetet tanusító ily s ehhez hasonló példák oly eszközök a tisztelet-érzet fölbressztésére, melyekhez hasonlót hiába keresünk!

Hasonlóan nyilatkozzanak a szülők a tanítóról, tüntessék őt olyanakkal föl gyermekeik előtt a ki tanítványai iránt jó, a ki velök jót tesz, a ki őket tanítja, neveli, a ki összes testi és lelki erőit hozza áldozatul azért, hogy tanítványai a későbbi korban jóra való, tisztességes és hasznavehető honpolgárokka váljanak.

Hasonlóan beszéljenek az előljárókról, mindazokról, kik a község, megye és az egész ország ügyeinek vezetésével vannak megbizva, mert, ha minden szülő így cselekszik, akkor a későbbi nemzedék nem fogja sáros hógolyóva

dobálni az ország miniszterét, a tanulók nem fognak hasonlóan bánni tanárunkkal, hanem tisztelve a törvényt, tisztelni fogják annak őseit is. Szóval: ha így teljesítik szülői kötelességeiket, akkor nem fog elmaradni a kellő eredmény, akkor biztosan nézhetnek a jövő elé, nem kell rettegniök attól, hogy késő vénségükben nem emeli-e egyik vagy másik gyermekük reájok istentelen kezét, akkor nevelni fognak gyermekeket, kik tisztelettel viseltetnek mindenki iránt, kik tisztelni fogják mindenki az emberi méltóságot.

Alig kezd öntudatra ébredni a gyermek, alig kezd fejlődni itélő tehetsége, melynek segítségével választást tehetne jó és rossz között, szük családi körből, egy tágabb körű tér nyílik meg előtte: az iskola.

Önkényt következik ebből, hogy most az iskola s ennek éltető lelke, a tanító van hivatva arra, hogy részben kiírtsa ama ferde kinövéseket, melyeket a gyermekek a szülő háztól magukkal hoztak, de főképp, hogy szíveikbe hintse ama nemes tulajdonok magvait, melyek ott termékeny talajra találva, kicsirázva és erőteljes fává növekedve, képe sekké tegyék őket arra, hogy felnőtt korukban az iskola határain túl, az életben is mint jóra való emberek állják meg helyüket s egyebek között kellő tisztelettel tanúsítsanak a szülők, tanítók, előljárók, s általában a felnőttek iránt.

Lássuk már most mit tehet és kell tennie a tanítónak e tekintetben?

A gyermek a jó tanítót olyannak tekint és kell hogy tekintse, kinek szava előtte szent, kinek minden egyes ténye olyanak tűnik föl előtte, mint a bajos előtt a világító torony, mely őt a veszélylyel fenyegető örvény elkerülésére figyelmezteti, mint a napkeleti bölesek előtt a esillag, mely elvezette őket az isteni kisdéd jászolához.

Igy levén ez, első és legszentebb kötelessége a tanítónak, hogy:

1. Jó példával járjon tanítványai előtt. Ha ugyan is látja a tanítvány, hogy az ő tanítója nemesak a plebános jegyző és bíró előtt emeli le tisztelettel a kalapját, hanem A-t, ki a falu nyáját legelteti B-t, ki napszámmal keresi kenyerét és C-t, ki mankója segítségével holdulja össze naponta az életét tengető csekély alamizsnát, szintén leereszkedő, valódi és nem tettetett barátsággal köszönti, s fogadja köszöntésüket, meglehetünk győződve, hogy a tanítvány is hasonlóan fog cselekedni.

2. Tisztelje és becsülje a tanító tanítványait egyarányban, ne legyen részrehajló!

Az iskola egy olyan kis társadalom, mely nem zár ki kebeléből senkit, mely befogad urat és szolgát, gazdagot és szegényt, épét és bénát egyaránt, de ha betekintünk az egyház eme csarnokának szentélyébe, nem egyszer kell szomorúan tapasztalunk azt, hogy ott különféle mértékkel mernek.

Olivér az első pad első helyén ül, őt per „magá” szólítja meg a tanító, míg János — az Olivér úri édes papájánál szolgálatban levő Jancsi kanász fia — valahol, a tanterem sötét szögletében talál helyet, s onnan emelgeti ujját, kijavítani akarván ama gyarló feleletet, melyet Olivér úri adott. S vajjon miért-e különbség megszólítás és hely tekintetében, miért nem érdemli meg János is azt a megtiszteltést, melyben Olivér úri részesül?

A feleletet a t. olvasóra bízom.

De menjünk tovább!

Ugyanazon osztályban van a gazdag bíró fia, meg a a foltozó eszmadiaé, s jöllehet ez utóbbi jó magaviselet és szorgalom tekintetében fölülmulja az előbbi, az ő számára mégis vajmi ritkán jut egy elismerő szó, vagy pillantás, s várhat míg rá kerül a sor, hogy ő legyen az iskolai rendnek éber őre, a füzetek, tollak, palavesszők kiosztója és beszedője, szóval: hogy valamely kiérdemelt kis iskolai tisztség jusson neki is osztályrészlül.

De hogyan is lehetne ez, hisz Olivér úri — a gazdag Rózsavölgyi Aladar (pár év előtt Rosenthal Náthán, zsidó koresmáros, most helybeli nagybirtokos és iskolai gondnok) ő nagyságának fia csak nem engedelmessékedhetik a csirizes kezű eszmadia fiának, annál kevésbbé fogná meg azon tollat vagy palavesszőt, melyet előbbi az ő szurtos kezével adna át neki.

Ezen tisztségek egyfelől csak Olivér úrit illetik meg, mert szerencsésének tarthatja mindenki, ha az ő hóféhér kacsóiból veheti át a füzetet, s meg a többi, másfelől meg a gazdag bíró fiát, hisz ez már otthon megtanulta édes apjától a falusi esend és rend hatalmas örétől és fentartójától, mikép lehet és kell ébánni az olyan néppel, mint a kanász és foltozó eszmadia fia!

Sánta fiú közeledik lassan az iskola felé, néhány iskolatársa, élükön Olivér úrival és a bíró fiával, gunyoló sántitással fogadja, míg a később jövő, püpos hátú előtt, ki veszelyes betegség folytán lett nyomorékká, — leguggol, kabátja alá dugja kezét, hogy az ott püpot képezzen, s így gunyolja őt, míg azt, ki himlő miatt vesztette el egyik szemének épségét, nem is szólítják másképpen: „te vaksi!”

Ezeket látva és tapasztalva önkényt merül föl eme kérdés: fogják-e az ily gyermekek egyformán tisztelni embertársaikat, ha látják azt, hogy tanítójuk előnyt nyújt az urnak a szolga fölött, ha különbséget tesz szegény és gazdag között, s ha végül: eltűrné azt, hogy valakit félszége miatt gunytárgyává tegyenek, bolott éppen ezek azok, kiknek tanítójuk szeretetére, pártfogása — és gyámolítására a legnagyobb szükségük van!“

3. Nevelje a tanító tanítványait úgy, hogy azok a másokban látott erkölcsi hibát megutálják, kerüljék, de ne mutassanak tiszteletlenséget a hibát elkövető iránt, annál kevésbbé bántsák azt, ki önhibáján kívül lett szerencsétlenné.

Részeg ember halad az ntezőn, feje nehez, lábai inognak, megbotlik és eszik. Alig történt ez meg, egész gyermek-sereg veszi körül a szerencsétlent, gunyolják, leköpdösik, sőt meg is rugdossák őt.

Nem egyszer voltam szemtanuja, ilyen jelenetnek, s minden egyes alkalommal újra meg újra ama kérdés merült fel elmémbe, vajjon nem-e a szülők és iskola okai a gyermekek eme megbotránkoztató magaviseletének? Vajjon teljesítette-e a tanító tanítványait, a szülő gyermekeivel szemben kötelességét, figyelmeztette-e őket a hasonló esetekre, s szívökre véste-e eme — nagyon is találó jelmondatot: „Szánni kell a szerencsétlent, nem gunyolni!”

De mit mondjunk aboz, mikor látjuk, hogy az utczán haladó ügyefogyottat, csendes örültet, az élőhalottat, az iskolából haza iramodó gyermek-sereg — jobban mondva gyermek-sorda — kergeti, csufolja, sárral, kövel dobálja!?

Önkényt óhajtuk ide ama bibliai medvéket, melyek

az Elizeust csufoló gyermekek közül negyvenkettőt szét-
téptek.

Szomoru valóság ez, de igaz, s nyílt bizonyíték arra,
mily kis mérvben sajátították el az ily gyermekek a na-
gyobbak iránti tiszteletérzetet.

4. Ébreszsze fel és ápolja a tanító tanítványaiban a
szerénység és alázatosság érzetét, mert ha e kettő meg van,
elválhatlan társ gyanánt fog hozzájuk csatlakozni a tisztelet-
érzet is.

A szerény és alázatos gyermek nem válik elbizakodott,
ledér emberré, ki senkit sem becsül, tisztel, ki azokat, kik
egész életüket a közjónak szentelték, hűségű ürességével
megbíralja, semmibe nem veszi, sőt felül akar rajtuk emel-
kedni, ellenkezőleg elismeri a nagyot, visszahuzódik a ha-
souló mellől, segíti a gyengébbet, szóval: megbecsülvén,
tisztelevén önmagát, az önbírálat által tisztelni, becsülni fog
másokat is.

5. Irtsa ki a tanító tanítványai szívéből a kevélység
érzetét!

A kevélység forrása igen sok rossznak. A kevélység
saját kedves „én“-jét tűzve ki célul, mások fölött fensőbb-
séget szeret gyakorolni, magát s letező tulajdonságait túl
becsülvén, vagy nem létezőket képzelvén magának, ember-
társait megveti, csak tiszteletet akar mindenki által, de ő
nem tisztel senkit.

Könnyű ezen állítást bizonyítani a nemzetek és ke-
reszténység történelméből, csak rá kell mutatnunk ama bor-
zasztó jelenetekre, midőn a gög, a kevélység, a hódításvágy
száz karral sujtotta, ostorozta az emberiséget, s elvérzett
népek, szétvert trónok romjain üvedzte fejét diadal koszoru-
val, csak vissza kell idézni emlékünkre ama vérszopó zsar-
nokokat, kik nem bírván kevélységüket fékezni, csuszó
féregké aláztam embertársaikat ezreket és ezreket áldoztak
föl nemtelen büszkeségük mólóhjának.

Avagy mit mondhatunk ama római hősről, kinek babér-
koszoruját rablás, gonoszság, kéj környékezték, kinek diadal-
szekerét leigázás előzi, szegénység, nyomor és szenvedés
kíséri?

S vajjon miért mind ez? Azért, mert a hódító, a zarnok
és a hős nem tanulta meg tisztelni az emberben az embert,
nem ezeknek összegét: az emberiséget.

Igy állván a dolog, törekedjek arra a tanító, hogy a
dölyf, a kevélység ne fészkelje be magát tanítványai szívébe,
sőt, ha már jelei mutatkoznak, használjon föl minden esz-
közt annak kiirtására, nem tévesztvén szem elől, miszerint
a kevély, a dölyfös ember soha sem fog más iránt kellő
tiszteletet tanusítani.

6. Törekedjék a tanító arra, hogy tanítványai sajátítsák
el az illemet, de ne legyen az talmi aranyból, ne alapuljon
a Pesti Művelt Társalgó erőltetett és nem természetes szabályain
hanem legyen a belső erkölcsi világnak kifejezése, meg-
nyilvánulása, birjon az érénynek zománczával.

A család e tekintetben — tisztelet a kivételeknek —
nagyon keveset tesz, de mondjuk ki őszintén a kevésbé
művelt alsó osztály nem is tehet, a művelt osztály pedig
megelégedve a külső mázzal, kevés súlyt fektet az erkölcsi
értékre, beéri azzal, ha gyermeke a „bon ton“ szabályai
szerint cselekszik s annak elvei szerint fejezi ki mások iránt
a tiszteletet, legyen bár az önkényt jövő vagy erőltetett,
őszinte vagy tettetett.

Ily illemtudás: a növendékeinknek nincs szükségük,
hagyjuk ezt a satonok sima padlón ugráló elkényeztetett
nemzedéknek; tanítsuk mi más illemlre tanítványainkat, szok-
tassuk arra, hogy testüket és ruházatukat tisztán tartsák, ha
elénk jönnek, magukat rendbe szedjék, ha velünk bárhol ta-
lálkoznak, minket illendően köszöntsenek; tanítsuk őket
illemelmen kéri és a kapottat hasonló módon megköszönni,
az utczán a nagyobbaknak, sőt egymásnak is szívesen kö-
szönni, szerény hangon beszélni, mások iránt fegyellemmel
lenni, otthon felkeléskor „jó regelt“, lefekvéskor „jó éjszakát“
mondani, hazulról eljövettelkor és hazamenet alkalmával
a szülőket és a családhoz tartozókat illemelmen köszön-
teni.

Ez azon illemtudomány, melyet az iskola és tanító
nyújthat a gyermeknek, s ha ez fesztelen, ha természetes,
nagy mérvben fogja a gyermekben a szülőket, tanítókat, elől-
járókat és általában a felnőttek iránt a tisztelet-érzetet ápolni
és gyarapítani.

7. Nevelje a tanító jellemesekké tanítványait.

„A jellem személyes létté lett erkölcsiség“ — mondja
Rothe — s ebből önkényt lehet következtetni, miszerint a
jellemes ember azt a mi tárgyilag kötelesség könnyen és
kedvelve teljesíti, s így megtisztelve érzi önmagát is akkor,
midőn másokat tisztelhet.

Igazán jellemes embernél nem fordult és nem fordulhat
elő az, hogy ő másokat nem tisztelt volna, vagy nem tisztel-
telne, mert ő nem a külsőt nézi akkor, midőn tiszteletet
fejez ki, hanem tekinti a belső embert, s ebben tekinti ama
istenit szíkvát, mely egyenlőkké tesz mindnyájunkat, s je-
leme erkölcsiséggel levén összekötte, tudatával bir egyéni
kötelességeinek, nem fog házagot hagyni azoknak teljesíté-
sében; tisztelni fogja szülőit, tanítóit, előljáróit, tisztelni a
nemest és nem nemest, gazdagot és szegényt, boldogot és
boldogtalant egyaránt.

Ezek volnának — szerény nézetem szerint — azon
irányelvek, melyeknek szem előtt tartása, követése és gya-
korlati felhasználása által egyetértve és együtt működve a
szülőkkel a gyermekben a szülőket, tanítókat, előljárókat és
általában a felnőttek iránt a tiszteletérzetet fölébreszthetjük,
fejleszthetjük; lássuk már most:

Mit kell tennünk a végre, hogy a gyermek szívében a
tiszteletérzetet őkertestvére, a bálaérzet is fölébredjen?

„Egy apa könyebben eltart hat gyermeket, mint hat
gyermek egy apát“ — mondja a közmondás, s ha kissé
körültekintünk az életben, ezer meg ezer esetben látjuk be-
igazolva eme közmondás igazságát.

A gazdag szülő összes vagyonát áldozza föl, hogy
gyermekének szép jövőt biztosítson; a szegény egyetlen
darabka földjét — egyedüli kenyéradóját — adja el, hogy
gyermekét megélhető helyzetbe segítse, a munkás ében
dolgozik, mert a keresett filléreket gyermeke fölségelésére
kell fordítania, s teszük ezt mindnyájan ama tudatban, mi-
szerint az így kiadott pénzt csak kölcsön adták, hogy azt
egykor kamatostól vissza fogják kapni, a melyből késő
vénségükben nyugodtan megélhetnek.

Sajnos azonban, ezen édes remény csak ritkán valósul.
A pár év előtt még gazdag szülőket jószívű rokonaiak önjör-
adományából tengetik életüket, míg fiuk uszik a jólétben.
A szegénysorsu és munkás család nyomorognak, mert gyer-

mekeik, kikért a kevés vagyonkát és a keserves napi keresményt oly készséggel áldozták föl, távol hazájuktól ütötték föl tanyájukat, holri keresetük levén, nincs idejük rá gondolni arra, vajjon élnek-e és hogyan az ők szülők?

Avagy, mit mondjunk ama csuszómászó hajlonczokról, kik mások segélyével emelkedtek föl a porból, s a kik ezért rútt hálátlansággal fizetnek, mint azon tanulórol, mestereinaról, ki tanítóját, azon egyént, kinek jövevőjét köszönheti, semmire se becsüli, őt nem tiszteli, sőt lépten nyomon kisébbiti, gyalázza!

Mit tartunk azon egyénről, kit a nemeslelkű jötevők a nyomorból kiragadva, oly intézetben helyeztek el, mely őt évek során át ápolta és nevelte mindaddig, míg kenyerét önére jött tisztességesen megkeresbeti s ő e sok jötevényt azzal fizeti vissza, hogy jövevőire rá se gondol, sőt ellenkezőleg az intézetet, mely második anyja volt, melynek életén kívül egész létét köszönheti. gyalázza, sárral dobálja?

Ne mondjunk ítéletet fölöttük, tényeik ítélnek meg őket!

„Jóért jót ne várj“ — mondja egy másik közmondás. — Hála kevés van e világon, s ép ezért valamint a hála egyike a legszebb erényeknek, ugy a hálátlanság a legundokabb bűnök közé tartozik.

Kötelességünk levén a gondozásunkra bizott félig vad eseményeket nemes gyümölcsöt termő fákká nevelni, irtsuk ki belőlük — a hálátlanságnak legkisebb csirját, irtsuk ki az által, hogy neveljük őket hálásokká, vessük szíveikbe a legszebb erények egyikének, a hálának nemes érzetét a szülők, önmagunk, előjárók és áztatában a felnőttek iránt.

Hogy ezt elérjük:

1. Neveljük ugy gyermekeinket, tanítványainkat, hogy ők a jötevényt felfogni, becsét mérlegelni képesek legyenek.

Sokszor vádoljuk hálátlansággal a gyermeket, nem tördöve azzal, hogy vádunk bir-e jogos alappal, nem fűrkészve azt, vajjon a gyermek ismeri-e a jötevényt, melyben része sült, s következképpen megvan-e érzelmének tárgya?

Ezen téves eljárásunk legtöbbszörre azon alapszik, hogy igen korán kívánunk a gyermektől hálát, s nagyon sokszor arra szoktatjuk őt, hogy a kényszert, büntetést is jötevénynek tekintse, s a mi több, a fenytő eszközt megcsókolja. Köszönetet, bocsánatkérést esikarunk ki tőle, nem gondolva meg, hogy ez csak torzképe a hálának.

2. Ne részesítsük a gyermeket gyakran, szokatlan jötevényekben.

Igen ferde eljárása némely szülőnek az, hogy gyermekeit minduntalan czukorral, pénzzel, új ruhákkal lepi meg, mi által azt éri el, hogy az ily gyakori meglepetések a gyermek előtt közönyösökké lesznek, ők azokat megszokják, s megis követelik anélkül, hogy érezték a legesekélyebb hálát éreznék vagy mutatnák.

Hasonló eredményt ér el azon nevelő, vagy nevelőnő, ki tanítványainak majdnem minden nap képecskéket, vagy más kisebb nagyobb értékű — ajándék és emléktárgyakat osztogat, nem gondolván meg, hogy a mi sok, az árt.

3. Mikor adunk, ne legyünk hidegek, közönyösek.

Adni ugyan is nem elég, szükséges, hogy mikor adunk, arczunk és szemünkből vegye észre a gyermek, hogy a mit tőlünk kapott, azt mi tisztá, jó szívből adtuk, mert e tudat egyik legfontosabb eszköz arra, hogy szívében a hálátérzet fölébredjen.

4. Ne hányjuk szemére a jötevényt!

Sokszor lehet ballani a szülőktől, előjárók, sőt tanítóktól is ily megjegyzéseket: „ezt, meg ezt adtam, még is ilyen, meg olyan vagy, oly sok jötevényben részesülsz, mégis hálátlan vagy; anyi jót tettem veled, s te meg se köszönöd!“

Ne bigyjük, hogy ezen, s ezekhez hasonló, dorgáló kifejezéseink által halára ösztönözzük a gyermeket, nem sőt ellenkezőleg a megvetés, a dacz, s minden iránti közönyösöset ébresztjük föl kebelében, s ezekkel együtt a hálátlanságot.

Avagy, nem ezt bizonyítják-e a gyakran hallható ily nyilatkozatok:

„Apámnak és anyámnak kötelessége, hogy rólam gondoskodjék; nem előjáróm részesít jötevényekben; apám megfizette a tanítónak, a miért engem tanított!“ stb.

5. Ne szégyenítsük meg a gyermeket akkor, midőn jötevényben részesítjük!

Hogy napjainkban a humanisztikus szellem és törekvés nagyon terjed, ez esakis korunknak válik dicsőségére.

Nem lehet eléggé helyeselni és dicsérni ama törekvést, mely a szegénysorsú gyermekeknek az iskolai fogatást lebetővé teszi az által, hogy őket ruhaneműekkel és egyéb szükségessékekkel segélyezi, de viszont, nem lehet eléggé elitlni a módot, melyen e segélyek kiosztása történik.

Fényes közönség gyűl össze a feldiszipett teremben, nemes honfiak és honleányok osztják ki a segélyadományokat, s nem feledik el figyelmeztetni a gyermekeket arra, mennyire kell hálásoknak lenniök azok iránt, kik őket oly sok jötevényben részesítették.

Kérdem, vajjon a jötevének ily módon való gyakorlása által felindítjuk-e a gyermekben a hálátérzetet? Aiggha! Sőt ellenkezően számtalan esetben megszégyenítjük őt, elidegenítjük magunktól; a gazdagok iránti irigységet, a kommunizmusrai hajlamzt költjük föl kebelében, mert nem jártunk el Krisztus szelleme szerint, nem tartottuk szem előtt: „Ne tudja balkezed, mit tesz a jobb kezed!“

6. Jó példát mutassanak a szülők gyermekeiknek.

„Ha a szülők tiszteletlenül, hálátlanul bálnak a nagy szülőkkel, rokonok és tanítókkal, ha a másoktól nyert jötevényt nem fogadják kellő bálával, mondja Rousseau, akkor nem csak nem oltják gyermekeik szívébe a hálátérzetet hanem utolsó szikráját is kiölik annak.“

Karácsony, új év, úév vagy születésnap közeledik, az édes anya és édes apa már előre tervezgetik, mivel lepjék meg a nagytatát, vagy nagymamát, kiknek ők oly sok bálával tartoznak, hallják ezt a gyermekek, az unokák; a kis Laczi lovát akarja elküldeni a nagytatának, a kis Margit kedves bábuját ajánlja föl a jó nagymamának, Pista a nagyobb fiu szép üdvözlő levelet ír, míg Ellácska szorgalmasan dolgozik a himzett sapkán, melylyel a nagytatát akarja meglepni.

S vajjon, mi indította az ártatlan szívet e nagy buzgóságra, a hálátérzetnek eme naiv nyilvánítására? Atszállott az a szülőkről a gyermekekre, örökölték édes apjuktól, beszívták az édes anyai tejjel.

De lássunk egy más képet!

Elaggott, magával jötehetetlen nagyatyja vagy nagyanya van a háznál, szük, sötét zugban görnyedez elhagyatott nyoszolyáján, a maradék ételt cseléd adja át neki, egy vi-gasztaló, egy megnyugtató szót nem hall. Mindezt látják,

hallják és tudják a gyermekek, de tudnak, hallanak ennél többet, hallják szülőiktől naponta eme rettentő fohászt: „Bár már elvénne a jó Isten azt a vén nyűgöt a nyakunkról!”

Borzalmas még hallani is, de fájdalom, gyakran hallhatjuk az ily fajta ohajtásokat és nemcsak a segélyre szorult agg szülőkkel hanem a gazdagokkal szemben is. Előbbiekkel szemben szüli az ily bánásmódot és ohajt a fekete, a rút hálátlanság, melyhez járul utóbbiakat illetőleg a dicsvágy, az öröklésvágy, inkább худолва mindkettő Mammonnak, mint Istennek.

Ugy cselekedjenek tehát a szülők, hogy gyermekeik minden gondolatuk, szavuk és tettükből azt lássák, hogy ők a rokonok, jó emberek tanítók és eselédek is csak sziveségből teszik velők szemben, a mit tesznek, hogy tehát ezért hálával, köszönettel tartoznak; mutassák példájukkal a gyermekeknek mily szép a hála, s mily rút a hálátlanság!

7. Szoktassuk arra a gyermeket, hogy, ha valamire szüksége van s azt elnyerte, köszönje is meg.

Ha egyszer-kétszer elnézzük, hogy a gyermek egykedvűen, közönyösen fogadja azt, mit bárkitől kapott, akkor könnyen ama tudat ébred föl benne, hogy a mit ő kap, annak meg kell lennie, minek következtében követelő, önző, hálátlan lesz, olyan, ki elveenni szeret, de adni nem, míg ellenkezően: ha kérés és köszönésre szoktatjuk, akkor érezni fogja, hogy a vesztett szolgálat csak sziveségből, szeretetből, ered, hogy annak nem kellett okvetlenül megtörténnie, következkép, hogy ő azért hálával, köszönettel, szeretettel tartozik.

De milyen legyen ez a köszönet?

Semmi esetre se olyan, milyent lépten nyomon látunk, hallunk, milyet a eselédek uton, utfélen osztogatnak; ne álljon a fület sértő „csókolom kezeit” semmit mondó köszönetből, nyilvánuljon tetteben, t. i. a kapott tárgynak megkimelésében, megbecsülésében, továbbá abban, hogy törekedjék a gyermek annak, kitől valamit kapott, örömet szerezni, szeretetért szeretettel adózni.

Ha így neveljük a gyermeket, ha megszokja ő a szülők, testvérek, tanítók, rokonok, szóval: a közelebbi környezet iránt a hálát, ez könnyen természetévé válik, az ily gyermek hálás lesz mindenki iránt, hálát fog érezni az iránt is, ki mindent ad nekünk anélkül, hogy ezért a hálán kívül egyebet kívánna.

8. Utánzásra méltó eszményképeket állítsunk a gyermek lelki szemei elé.

A világtörténelem különböző korszakai, nemzetünk multja és jelene nagy számban jegyezte föl ama nagyférfiak is kimagasló női alakok neveit, kik ösztönöztetve a hála által, melyet nemzetük és hazájuk iránt egyaránt éreztek, életüket és vagyonukat tették a haza szent oltárára.

Ismertessük meg tehát növendékeinkkel ama egyházi és világi egyéneket, kik milliőkat áldoztak a nevelés, közművelődés, s másnemű jótékony és közhasznú intézmények létesítése és tovább fejlesztése céljaira, véssük szíveinkbe ama tudatot, miszerint mindezt ők a haza és a nemzet iránti szeretet s ebből kifolyó hála érzetből tették.

Irányozzuk lelki szemeiket a nagy Széchenyi, Deák, Eötvös, Petőfi és más nagyjaink emlékszobra felé, megértetvén velők egyttal azt, hogy a nemzet, a haza is hálás szokott lenni azok iránt, kik a hálát kiérdemelték; eseteljünk elénk színekkal ama férfiak és nőknek életét, kik Isten iránti hála és

szeretetből kinhalált szenvedtek; szemléltessük megfelelő példák által, miszerint az önzés nemcsak bűn, hanem Istennek vakmerő megbántása is egszersmind, a hálátlanság pedig rút önzés.

Ily módon, a felsorolt eszközök segélyével és felhasználása által vélem elérhetni azt, hogy a gyermekben a tisztelet és hála-érzetet fölbreszthessük és fejleszthessük de célunkat csak is úgy és akkor érjük teljesen, a két nemes tulajdon csak is akkor gyakorolhat nagy hatalmat a gyermekekben, akkor teszi őt nemessé, akkor lesz az ő szíve napról-napra jobb, lelke emelkedettebb, dicsőbb, ha nem hiányzik kebeléből a szeretet.

A mely embernek ugyanis nincs szeretete, annak nincs szíve, érzéketlen, sivár a kebele. Az ily ember egykedvűen nézi mások örömeit és szenvedéseit, mert mindig csak a saját „én“-jével levén elfoglalva, önzővé válik, s mint ilyen, nem fog tisztelni senkit, nem érez és tanusít hálát senki iránt, nem még Isten iránt sem, mert elbizakodottságában azt hiszi, miszerint ő létrehozója saját „én“-jének, csak is önmaga által lett az, a mi,

Önzetlen, tiszta keresztényi szeretetre vezetjük tehát a gyermeket, azon szeretetre, mely minden embert egyenlően öleli, de a mely megkívánja, követeli, hogy mi is egymást kölcsönösen szeressük, szeretve tiszteljük és egymás iránt hálások legyünk.

Szeretet és élet egyidőben jöttek létre; szeretet nélkül nincs tisztelet, nincs hála: ha megszűnt a szeretet, megszűnt az erkölcsi élet!

Szeresse tehát a szülő a gyermekeit, szeresse a tanító tanítványait, de szeresse az Üdvözítő szeretetének hevével, ne feledje, hogy a szeretet szüli a szeretetet, ama büvszert, mely ösztönöz a tisztelet — és hálára s akkor teljeseedsbe mennek hazánk halhatatlan emléktü bölesének — Deák Ferencznek — eme intő, böles szavai:

„Tanuld meg, hogy a mások iránti tisztelet és háláról semmi körülmények közt s még az indulatnak föllobbanó hevében sem szabad megfélekedned!”

KÜLÖNFÉLÉK.

— **MEGHIVÓ.** Az erd. róm. kath. irodalmi társulat választmánya f. hó 19-én d. u. 4 órakor a szerkesztőségi irodában gyűlést tart. Tárty: folyó ügyek és a közgyűlés előkészítése. — Az elnökség.

— **Bérmálás** lesz folyó hó 23. és 24. napjain Brasóban.

— **A károlyfehérvári** püspöki lyceumban tartandó vizsgák rendje az 1894—95-ki tanév második felében. Junius 15-én d. u. az előadások beszüntetése. Junius 18-án a III. és IV. évi theologusok vizsgája az agozatos hittanból. Junius 19-én az I. és II. évi theologusok vizsgája ó-szövet-ségi-szentírás-tudományból. Junius 24-én a III. és IV. évi theologusok vizsgája az erkölestamból. Junius 25-én az I. és II. évi theologusok vizsgája az egyetememes egyháztörténelemből. Junius 26-án a német nyelvet tanuló theologusok vizsgája a német nyelvből. Junius 28-án d. e. az I. II. és III. évi theologusok vizsgája a bölesészetből. Junius 28-án d. u. osztályozás. Junius 29-én „Te Deum.“ Fensőbb jóváhagyással. Az igazgatóság.

— **Mária Radnán** az Isten Anyjának dicsőséges könyörgését újabb csodás gyógyulás hirdeti, melyre nézve tisztelt kezeiből vettük és adjuk a következő jegyzőkönyvi másolatot:

Másolat. Jegyzőkönyv. — A zentai bucsusok előljárója: Boros Dávid Pál és a következő zentai róm. kath. polgárok u. m. Szabó Urbán (Tönki) földműves, Barsi Márton József földműves, Kiss Marcsi Mihály napszámos, alólirottak előtt vallották és esküvel erősíteni készek, hogy Raffai Balázs, zentai 21 éves róm. kath. ifjú, 4 éven át mankón járó nyomorék, ki velük, bucsusokkal f. évi május 28-án mankón indult Zentáról M. Radnára a Kegyes Sztüz Anyához azon hő vágygyal és erős bittel, hogy a b. sz. Szűz közbenjárására lábénaságától megszabadulni és jobblábának használatát visszanyerni fogja, tegnapi napon az az f. hó 1-én délben (Pünkösdi vigiliáján) csakugyan, megelőzőleg egész tertében könnyebbülést érezvén, teljes gyógyulást nyert, olyképen, hogy letéve a mankót nélkül szabadon jár. Térdében ugyan némi fájdalmat érez még, mi onnan magyarázható, mert a Maros partjától a templomig két ízben térdén esuszott, de máskülömben bot és mankó nélkül könnyen járni képes. — Midőn ezeket vallottuk egyszersmind kinyilatkoztatjuk, hogy a föntiek előttünk a helyi zárdafőnök atya által fölolvastattak és mi azokat, Istennek hálát s a b. szép Szüzanyának dicséretet mondva s zengve ezen csodálatos és rendkívüli kegyelemért, teljes készséggel nevünk aláírásával megerősítjük.

Boros Dávid Pál s. k. Szabó Urbán tönki s. k. Barsi Márton József s. k. † Kiss Marcsi Mihály. † Gordán Miklós. Imhoff Mór s. k. névaláíró. Gere Péter Ferencz s. k. Előtünk: Imhoff Mór s. k. tanu. Gyergyai Dezső s. k. tanu. P. Amberger Gyula s. k. zárdafőnök, mint a jegyzőkönyv vezetője.

Megjegyzés: Barsi Márton József határozottan azt is állította, hogy Raffai Balázs, béna ifjunak hetenként alamizsnát tápanyagokban nyújtott, tehát jól ismeri.

— **A király szavai.** A zsidó sajtó régi szokásához híven szándékosan agyonhallgatott két nyilatkozatot, melyeket a király tett legutóbbi gráci tartózkodása alkalmával. Ugyanis ő felsége a róm. kath. papságot tisztelgése alkalmával kérte, imádkozzék ő érte, mert jelenleg igen komoly és viszályos idők vannak. Azonkívül ő felsége a szent Domokos-rendi zárda perjelénél nagy érdeklődéssel tudakozódott, vajjon van-e és hány zárdája van a rendnek Magyarországon?

— **Kiknek használ az egyházpolitika?** A „Pesti Hírlap“ őszintén az feleli erre a kérdésre: Első sorban a radikális szélsőbaloldalnak. Nem kevésbé nyíltan beszélnek a szabadtörményesek. A német „Freimaurer-Revue“ májusi füzetében ezeket olvassuk: „A polgári házasság kiveszi a pápa és az egyház kezéből a családot. A felekezetenélküli közoktatás elragadja tőlük a serdülő nemzedéket. A polgári temetések és huilaégetések még a koporsónál érvényesített utolsó jogaiktól is megfosztják. Így a haladás lehetőleg nem sokára megsemmisíti a pápát és az egyházat.“ És a kormány

még mindig azt mondja, hogy a liberális egyházpolitika az egyháznak csak javára fog válni!

— **Pályázat zene-ösztöndijra.** Néhai Haynald Lajos, kalocsai érsek a királyi pár ezüstmenyegzőjének, valamint az ő belső titkos tanácsossá történt kineveztetése alkalmából az egyházi zene, valamint az egyházi festészet és szobrászat fejlődésének előmozdítására tett, s a vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszterium kezelésére bízott alapítvány kamataiból a zene-ösztöndijra pályázatot hirdet a nevezett miniszterium. Az ösztöndíj összege évi 300 frt. Élvezése az 1895. évi szeptember hó elsejétől 1897. évi augusztus hó végéig terjedhet, s indokolt kérelemre, kivételesen továbbra is engedélyezhető. A pályázótól a „Sub tuum praesidium confugimus“ imának négy, öt vagy hat szólamu, „a capella“ irányban való megzenésítése kívántatik. Pályázhatik minden magyarországi illetőségű egyén. Az ösztöndíj elnyerésére irányuló és a kalocsai érsekhez Kalocsára ezimzendő folyamodványok és sajátkezűleg írott pályázati művek benyújtási határideje a f. é. szeptember hó utolsó napja. Az e napon túl postára tett pályázatok figyelembe nem vétetnek.

— **Az erd. róm. kath. irodalmi társulat pénztárába fizettek:** (Folytatása a 13. számnak.) Réttegi József rtg. 1895-re 1 frt. Kovács Ferencz ptg. 1895-re 5 frt. Both Ferencz ptg. 1895-re 5 frt. Balogh Lajos rtg. 1895-re 1 frt. 1896-ra 1 frt. Ozsváth Mózes rtg. 1894-re 2 frt. Papp János rtg. 1895-re 2 frt. Wacsek Zsófia rtg. 1894-re 2 frt. Kovács Mihály elf. 1894-re 2 frt. 1895-re 2 frt. Papp Gyula elf. 1895-re 4 frt. Gárdik Villibáld elf. 1895-re 4 frt. Pál György rtg. 1893-ra 2 frt. 1894-re 2 frt. Szentimrei István rtg. 1893-ra 2 frt. Rác István elf. 1895-re 1 frt. Fábian Sándor rtg. 1895-re 2 frt. Inecs Fülöp Jákó ptg. 1895-re 5 frt. Tamási Aron rtg. 1895-re 2 frt. Kovács Simon ptg. 1895-re 5 frt. Steinitzer Ede rtg. 1895-re 2 frt. Butyka Sándor rtg. 1895-re 2 frt. Forster János rtg. 1894-re 2 frt. 1895-re 2 frt. Körödy Péter rtg. 1895-re 2 frt. Dr. Balázs Endre elf. 1895-re 4 frt. Pál Antal rtg. 1895-re 2 frt. Bálinth György rtg. 1894-re 2 frt. Fejér Gerő rtg. 1895-re 2 frt. Csiky Miklós rtg. 1895-re 2 frt. Eröss József rtg. 1895-re 2 frt. Héjja Kálmán rtg. 1895-re 2 frt. P. Pucher Anaklet rtg. 1895-re 2 frt. Bálinth Ignác (Esztelnek) elf. 1895-re 2 frt. Hoffmann Mihály ptg. 1894-re 5 frt. Körödy Mihály rtg. 1895-re 2 frt. Kiss Gusztáv elf. 1894-re 2 frt. 1895-re 2 frt. Dr. Cserni Béla rtg. 1894-re 2 frt. 1895-re 2 frt. Fejér Endre elf. 1895-re 2 frt. Dániel Károly elf. 1894-re 60 kr. 1895-re 60 kr. Tódor János elf. 1894-re 60 kr. 1895-re 60 kr. Takó János ptg. 1895-re 5 frt. Takó Béla rtg. 1891-re 2 frt. 1892-re 2 frt. Szt. Ferencz r. zárda M.-Vásárhely elf. 1894-re 4 frt. Finta István elf. 1895-re 4 frt. (Folyt. köv.)

Szerkesztői posta.

Ft. K. Gy. urnak Deésakna. Sziveskedjék ezikkeit a papir egyik oldalára és annak is csak egyik felére írni.

Pax. Mi ugyan még lenézni is rösteljük azt az embert, aki a közlemény hőse, de azért a ezikk ezer és egy okból nem adható ki. Üdvözlét.

K. E. urnak. Már bocsanatot kérünk, de végét vetjük a pro-verbiumokkal való irodalmi toldozás-toldozásnak. Most annyi aktualis érdekű dolog van, amiről lehet és kell is írni, hát mire való idővesztgetés mindenféle közmondást összeróni — laptöltelékül. Kérünk számbavehető munkát. Granum salis kell, mert az ujság nem iskolai gyakorlatos füzet. Egyébiránt — pax.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: **Forster János.**
Szerkesztőtársak: **Bálinth György, Dr. Cserni Béla, Fejér Gerő, Vass Albert**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárrt.